

om fadersgestalter

När valet förlorats i september, skyllde en del experter resultatet på tjeckkrisen. Enligt deras teori ville väljaren i farans stund inte byta ledare och pröva något nytt. De socialdemokratiska valstrategerna bedömde i varje fall läget så och mottog tjeckkrisen med illa dold förtjusning. Intresset hos väljarna vändes skickligt från inrikespolitiska ofullkomligheter som bostadsbrist och låglöner till den trygghet, som består i att bo i ett av den enda möjliga regeringen styrt land, dit ofredens böljor inte når. I denna tidskrift påpekades, att regeringens både utrikes- och försvarspolitik underminerats på en enda natt, den 21 augusti, natten då stridsvagnarna rullade in i Prag. Om vi trots att sådana fakta skulle påverka väljarna, var bedömningen alldeles felaktig.

Emellertid har djupare tänkare påpekat, att väljarnas reaktion i själva verket inte var uttryck för något förtroende för regeringen som sådan. De sökte trygghet, ja, men som barn hos sin far. Hrr Erlander och Hedlund tjänstgjorde som fadersgestalter, något för vilket hrr Wedén och Holmberg tydligen var mindre ägnade, och hr Hermansson minst.

Denna spalt är inte avsedd för någon Gala-Peter, och här finns ingen avsikt att diskutera partiledarnas hemliv och egenskaper som fäder. Redan vår okunnighet i ämnet, något som i samma läge inte skulle hindrat Gala-Peter att uttala sig, gör en sådan diskussion omöjlig. Här konstateras bara, att som

faderssymboler för väljarna var enligt denna teori två bättre än de tre andra. Hundratusentals människor kastade sig i hr Erlanders breda fadersfamn, andra slog sig ned vid hr Hedlunds fötter för att trygga lyssna till honom.

När man analyserar det märkliga fenomenet, fäster man sig först vid dess motsägelser. Fäder står inte särskilt högt i kurs nu för tiden. Aldrig tycks de haft så svårt att hävda sig. Man har intryck av att fäderna går omkring och ber om ursäkt för sin existens, medan deras barn uppmanar dem att inte larva sig. Inte heller ger ålder i och för sig någon auktoritet, snarare tvärtom. En advokat reagerade nyligen mot att ett antal gamla 60-åringar satt i en kommitté om äktenskapslagstiftning. Går man i pension, förväntar Sveriges Radio att ens omdöme strax skall bli så avtrubbade att man helst vill lyssna på musik för folkpensionärer med Gnesta-Kalles orkester.

Psykologerna vidhåller trots allt att barn behöver auktoriteter. Det är nog sant, men det är tvivelaktigt om de begär att få sådana. Snarare måste samhället påtvinga dem auktoriteter, till deras eget bästa. Annars råkar vi in i den orimliga infantokrati, som dr Uno Lamm skrev om i en artikel i DN (26/10). En sådan utmärks bl.a. av att lärare i skolorna inte får lära barnen för att inte påverka dem, att studenter begär att få bestämma vilka läroböcker de skall använda innan de läst dem, och till sist att vuxna människor i ett riks-

dagsval förväntas rösta på söta flickor i halmhattar.

Valutgången gav uttryck för en reaktion: för undertryckta åldringar, som sökte sig tillbaka till fadersgestalter, som de känt och förmodligen idealiserat, räckte de söta flickorna inte till. Svenska folket är konservativt: flickor har sin tid, hr Erlander sin. Är nu detta riktigt, blir hr Erlanders avgång som partiledare en pinsam affär för det socialdemokratiska partiet.

Här skall, med tvekan, pekas på en utväg ur detta dilemma. En amerikansk forskare har nyligen kommit in på företeelsen "äldre statsmän" och skriver i "Fred och förintelse" (Pan/Norstedts förlag 1968): "Allteftersom metoder för att hålla högt uppsatta personer vid liv blir effektivare kommer fler och fler ledare att bevaras för att utöva sin auktoritet under vad som närmar sig senilitet . . . Den typiske nationelle ledaren i framtiden kan bli en man med en personlighet bevarad på artificiell

väg med kemiska medel, som håller sig kvar i ledningen långt utöver den tid då seniliteten normalt sätter in, och sedan matas med en daglig diet av stressskapande kriser. Det är en situation, som varje systemanalytiker skulle beteckna som allvarligt ohälsosam."

Man behöver inte vara systemanalytiker för att känna olust inför framtidsvisionen av hr Palme, matande hr Erlander med en daglig sked stressande medicin ("Vi får se till att hålla gubben ilsken över valet så folk får honom att rösta på"). En bra lösning för att slippa den synen vore måhända, att de borgerliga partierna skaffade sig program, helst bara ett, som verkar förtroendeingivande. Vill sedan hr Hedlund med detta program i handen åtaga sig att ännu en tid tjänstgöra som faderssymbol, tills andra symbolbärare hunnit nå tillräcklig ålder, vore kanske både svenska folket tillfredsställt och hr Erlander räddad.

Thede Palm